

Neden Kütüphane Öğretmenine İhtiyacımız Var?*

Why Do We Need Library Teachers?

Ayşe Yüksel-Durukan**

Öz

Okul Kütüphanesi okulun vazgeçilmez bir parçasıdır. Yalnızca kitap dermesi olarak değil, çok amaçlı öğrenim ve üretim alanı olarak düzenlenmelidir. Okul kütüphanesi eğer kütüphane öğretmeni var ise yaşayabilir ve okul camiasına faydalı olabilir.

Anahtar Sözcükler: Kütüphane öğretmeni; okul kütüphanecisi; okul kütüphaneleri.

Abstract

School libraries are an indispensable part of a school. The school library should not only be providing books, but also serving as a multi purpose learning commons area. If schools hire a certified librarian then the school will benefit from this.

Keywords: Library teachers; school librarians; school libraries.

Okul Kütüphaneleri ve Okul Kütüphaneciliği

Okul kütüphanesi (k-12)¹ kurumun entellektüel kalbidir, vazgeçilmez bir parçasıdır. Öğrencilerin, öğretmenlerin, okul çalışanlarının ve velilerin ortak öğrenim, çalışma ve üretim alanıdır. Kurumun ve bulunduğu bölgenin olduğu kadar tüm ülke değerlerinin ve kültürünün yaşam ve arşiv alanıdır.

Okul kütüphanelerine kütüphane, kitaplık, bilgi merkezi, araştırma merkezi, eğitsel merkez, destek birimi, kütüphane medya merkezi gibi çeşitli adlar verilmektedir. Okul kütüphanesi ortak öğrenim merkezidir, hem fiziksel hem de sanal alanı olmalıdır.

Neden Ortak Öğrenim Merkezi?

Okulun ortak öğrenim merkezi olan kütüphane her şeyden önce okul müfredatına uygun bir dermeden, titizlikle seçilmiş basılı ya da sayısal kitaplardan oluşmalıdır. Öğrencilerin hem dersleri için, hem de keyifle okumalarına yardımcı tüm kaynakları, doğal olarak bütçesinin elverdiği ölçüde, kapsmalıdır. Derslerde ödevler, projeler için kullanılmak üzere geniş bir araştırma koleksiyonu hazır edilmelidir.

Okumak önemlidir, kitap okumak çok daha önemlidir. Çocuklar ve gençler için ise büyük bir gereksinimdir. Öğrenciler okuyarak zihinsel gelişimlerine, kelime dağarcıklarına, yaratıcılıklarına, kişisel deneyimlerine katkıda bulunurlar. Okul kütüphanesi bu nedenle roman,

* IASL (<http://iasl-online.mlanet.org/>) Uluslararası Okul Kütüphaneciliği Derneği Orta Doğu ve Kuzey Afrika Direktörü. e-posta: yuksel.ayse@gmail.com

** Bu makalede paylaşılan düşüncelerin bir bölümü Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 18-21 Şubat 2015 tarihleri arasında Afyonkarahisar'da düzenlenen "Okuma Kültürü ve Z-Kütüphane Çalıştayı" kapsamındaki "21.Yüzyıl Becerilerinde Bilgi Teknolojileri ve Yeni Kütüphane Yaklaşımları" konulu panelde sunulmuştur.

¹ Ana okulundan 12. sınıfa dek tüm eğitim camiasını kapsar.

öykü, şiir, belgesel türünde kitapları onların hizmetine sunmalıdır.

Okul kütüphanesi aynı zamanda bir danışma alanıdır. Tüm öğrencilerin her türlü sorularını yanıtlayan, sınıf öğretmenleriyle işbirliği yaparak onları yönlendiren, öğretmenlere ise kaynakları tavsiye edip, yol gösteren bir kültür merkezidir. Okulun kuruluşu ile ilgili belgeleri, arşivlerini ve yerel bölgenin tarihini koruyan ve tüm ülke değerlerini tanıtan bir istasyondur.

Teknolojik alanda öncü nokta olmak zorundadır. Bilgisayar ve tablet kullanımı, İnternet erişimi gibi konularda uygun teknolojiyi kullanmanın, kütüphane ve sınıf ortamına taşıyabilmeyin, gereken eğitim uygulamalarının tavsiye edildiği odak noktasıdır.

Okul kütüphanesi çok amaçlı öğrenim ve üretim alanıdır. Çeşitli konferansların yapılabileceği, araştırma projelerinin ve bağlantılı derslerin oluşturulabileceği, hizmet içi eğitimlerin verilebileceği alanlar olarak düşünülmeli ve kullanılmalıdır. Öğrenciler kütüphanede kendi başlarına, kendilerine ait özel ve sessiz bir alana sahip olabilmeli, başka bir alanda ise gürültülü takım çalışması yapabilmelidirler.

Tüm bunlara bakarak okul kütüphanesi öğrenciler ve öğretmenler için öğretim ve üretim sahasıdır diyebiliriz. Eskilerin deyişiyle ilim ve irfan yuvasıdır.

Neden Kütüphane Öğretmeni?

Okul kütüphanesi okul kütüphanecisi olmadan kurulabilir ancak var olamaz. Bu durumda okul kütüphanesi vazgeçilmezdir. Kütüphanenin okul müfredatına uygun derme haline getirilmesi, ortak öğrenim alanlarının yaşanabilir hale gelmesi ve sürdürülebilir olması okul kütüphaneciliğini bilen nitelikli bir kütüphanecinin görev almasıyla mümkündür. Türkçe'ye de birçok kitabı çevrilmiş olan Neil Gaiman² şöyle demişti: *Google'a sorduğumuzda size 100,000 çeşit yanıt verebilir, ama bir kütüphaneciye sorduğumuzda doğru yanıtı alırsınız.* Yurdumuzdaki okulların çok azının işlevsel bir kütüphanesi ve eğitim almış kütüphanecisi vardır.

Kütüphanecilik eğitimi veren Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümleri Hacettepe Üniversitesi dışında okul kütüphanelerine yönelik ders etkinliği yapmıyorlar. Bu büyük bir eksiklik olup, okul kütüphanelerinde görev yapmak isteyen birçok meslektaşımız çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Okul kütüphanecisinin eğitimi çocuk ve gençlik edebiyatı, medya kaynaklarının kullanımı, bütçe yönetimi gibi konularla zenginleştirilmeli ve önem verilmelidir. Bir önerim de okullarda görev yapan kütüphaneci meslektaşlarımızın yanında staj yapmalarınıdır. Bir ara bunu İstanbul'da uygulamıştık ve çok da başarılı olmuştuk. Okul kütüphaneciliği yalnızca kitap ve kaynakları kataloglayıp, kaydeden ve ödünç veren memur kimliği ile açıklanamaz. Tam tersine etkin ve yaratıcı eğitim ve öğrenime katkı sağlayan öğretmendir. Şunu hiç göz ardı etmemeliyiz, okul kütüphanesi her şeyden önce öğrenciler için vardır. Bu nedenle öğretmen kimliği önem kazanır. Okul kütüphanecisi okulun müfredatı doğrultusunda bilgi kaynaklarını ve kullanımını sağlayan kişidir. Mutlaka pedagojik formasyonunu almış olması gerekir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) sınıf öğretmenliği ya da

² Neil Richard Gaiman çok ödüllü bir yazar olup, bilim kurgu, fantastik ve çizgi roman dallarında hem gençler hem de yetişkinler için yapıt veren bir kültürcüdür. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.neilgaiman.com/>

rehber öğretmen ihtiyacını gidermek için 80'li yıllardan itibaren hızlı bir eğitim-formasyon-başvuru yollarını açmış ve başarılı da olmuştur. Benzer bir uygulama ile okul kütüphaneciliğinin önü açılabilir, bunun için her okula bir kütüphane öğretmeni en ideal çözüm olurdu. En azından kütüphanesi olan okullarda görev alacak personelin öğretmen kadrosunda yer almalarını sağlayacak şartların oluşturulması ve eğitimin yollarının açılmasının gerekli olduğuna inanıyorum. Birçok Bilgi Belge akademisyenlerinin aksine okul kütüphanecisinin “kütüphane öğretmeni” olarak atanmasının sayısız faydaları olduğunu biliyorum, ilk akla gelenler; okulda akademik birey olarak tanınma, öğretmen toplantılarına katılma, müfredatı yakından takip edebilme, öğretmenlerle birlikte öğretim programını oluşturabilme vb. olabilir. Kütüphaneci memur olarak algılandığında kitap alıp verme görevlisinden öteye geçmesi zorlaşmaktadır. Özellikle Uluslararası Bakalorya (International Baccalaureate – IB) programlarını uygulayan okullarda diplomalı pedagojik formasyonunu tamamlamış kişilere ihtiyaç vardır.

Yukarıda da açıklamaya çalıştığım gibi okul kütüphanesi sınıfın zenginleştirilmiş bir biçimdir, bilginin işlenerek kullanıldığı bir tür laboratuvar, kaynakların başvurulduğu bir araştırma merkezi, zaman zaman da öğrenciler için bir eğlence/dinlenme merkezidir. Unutulmaması gereken bir nokta da kütüphanenin sosyalleşme için en güvenli mekan olduğudur. Burayı yönetecek olan kişiye kütüphaneci, kütüphane medya uzmanı, bilgi uzmanı, ya da okul kütüphanecisi denilmektedir. Kanımca “kütüphane öğretmeni” ülkemiz için en doğru tanımdır. Okul camiasının *bilgi menajeri* olarak, eğitim ve öğrenim bölgesinde önceliği öğrencilere hizmet vermek olduğundan kütüphane öğretmeni olarak yer almalıdır.

MEB kütüphane derslerini ilköğretim düzeyinde haftada iki saat uygulamaya geçirebilseydi, öğrencilerimizin okuma saatleri de artırılmış olurdu. Bu doğrultuda kütüphane öğretmeni kütüphane derslerinde masal anlatma, masal okuma, öykü, şiir, roman okumaları, tanıtım ve anlatımları, ders dışı okumalar, eğlence için okumalar, bilgi güvenliği, İnternet gezintileri ve sosyal medya faydaları ve zararları, geçerli bilgiye doğru kaynaklara ulaşma, bilgi okuryazarlığı, sayısal vatandaşlık, akademik dürüstlük, ve medya okuryazarlığı, veritabanları kullanımı, eğitim uygulamalarının kullanımı gibi konuları daha kapsamlı bir şekilde verebilirdi..

Kütüphane öğretmeni iyi hizmet verebilmek için öğrencileri, öğretmenleri ve velileri tanımak zorundadır. Bunun için profilleri çıkarmak adına her yıl çeşitli anketler düzenleyebilir, sunduğu olanakları çeşitlendirebilir, ayrıca yakında bir halk kütüphanesi varsa işbirliğine gidebilir.

Kütüphane öğretmeni yalnızca öğrencilere değil öğretmen ve okul yöneticilerine de eğitim verebilir; yeni çıkan kitaplar, kaynaklar, eğitim uygulamaları vb. örnekler ilk akla gelenlerdir. Kütüphane öğretmenin en önemli hizmeti geçerli ve sağlıklı bir derme oluşturması ve sürdürmesidir. Okul kütüphanesinde kaç adet kitap olmalı sorusu önemli olup, bu soru öğrenci sayısı ile ilişkilendirilebilir. Amerikan Kütüphane Derneği (ALA) bu konuda artık standart yayımlamıyor; 2009 yılında *School Library Journal* dergisinin anketinde 1.-5. sınıflar için 27, 6.-8. sınıflar için 19, 9.-12. sınıflar için 16 adet ortalama kitap olmalı şeklinde yayınlanmıştı.

2014 yılında yapılan ankette ise toplam harcamalar sırasıyla 4.738, 7.283, ve 5.283 ABD Doları olarak verilmiş (American Library Association, 2014). Kütüphane öğretmeni derme oluştururken basılı kitapların yanısıra e-kitapları, veritabanlarını ve İnternet/Web kaynaklarını da göz önünde bulundurmalıdır.

Üzerinde önemle durmamız gereken bir konu da Amerika Birleşik devletlerinde 1990'lı yıllardan bu yana düzenli olarak yapılan araştırmalarda hep aynı sonuçlar çıkmaktadır (Library Research Service, 2013). Buna göre diplomalı kütüphane öğretmeni bulduran okulların öğrencileri kütüphanecisi bulunmayan okullara nazaran standart testlerde çok daha yüksek sonuçlar elde ediyorlar, okuduklarını anlamada daha başarılı oluyorlar. Ayrıca artan akademik başarı okulun yoksul olması durumunda bile değişmiyor, yani ekonomik durumu zayıf olmasına rağmen okul, kütüphane öğretmeninden vazgeçmemiş ise başarı artmaya devam ediyor. Daha iyi test puanlarıyla ilişkili okul özellikleri ise şöyle sıralanıyor: öğrencilere bilgi okuryazarlığı eğitimi veren kütüphanecilerin varlığı, eğitim almış kütüphaneci çalıştıran okullar, öğretmenler ve kütüphanecilerin ortak planlama yaparak işbirliği içinde eğitim veren okullar, daha uzun kütüphane saatleri sunan okullar, öğretmenlere hizmet içi eğitim veren kütüphanecilerin varlığı, daha geniş ve çağdaş kütüphane koleksiyonu olan okullar, daha çok sayıda öğrenci ziyareti, esnek programlamayı uygulayan kütüphaneler ve daha çok harcama yapan okullar.

Sonuç

Okul kütüphanelerine ve kütüphane öğretmenlerine gereken önem ve destek verilmelidir. Katedilecek yol uzundur. Kütüphanesiz okulların akademik başarıyı yakalamaları çok zor görünmektedir. Kütüphane, okuryazarlığın renklenmesi ve zenginleşmesi için elzemdir. Kütüphanede en sıkı dostunuza, sevdiğiniz ya da seveceğiniz bir kitaba, sizi aydınlatacak bir kaynağa rastlayabilirsiniz. İyi kitaplar sıkı dostluklar kurar.

Kaynakça

American Library Association (2014, 6 Ağustos). *Collection Development, Books Per Student*.

20 Mart 2015 tarihinde http://wikis.ala.org/professionaltips/index.php?title=Collection_Development#Books_Per_Student adresinden erişildi.

Library Research Service (2013). *School Libraries & Student Achievement*. 20 Mart 2015 tarihinde <http://www.lrs.org/data-tools/school-libraries/impact-studies/> adresinden erişildi.